

Politické uspořádání států světa

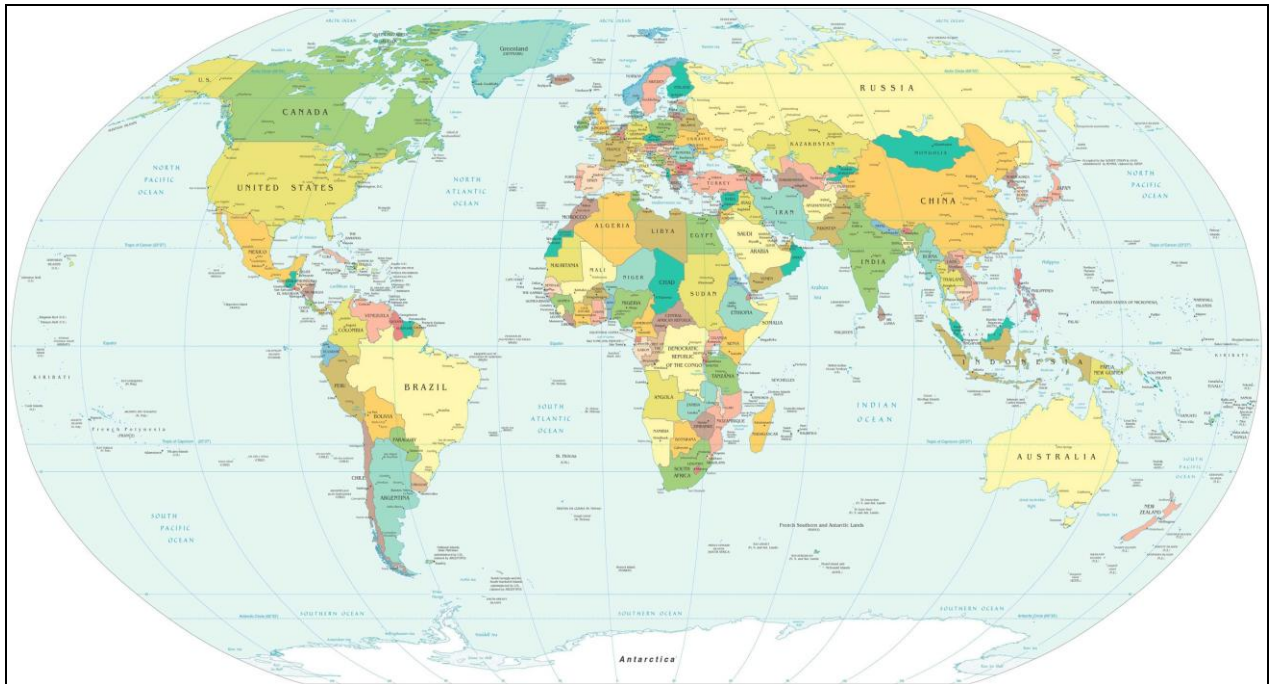
Státy vznikají, zanikají, jsou různě veliké, **liši se** počtem obyvatel, hustotou zalidnění, mají různé státní zřízení, správní uspořádání, způsob vlády a dosáhly rozdílného stupně hospodářského vývoje. Uzavírají mezi sebou smlouvy a vstupují do různých mezinárodních organizací.

Politická mapa světa se v **historii lidstva neustále měnila**. Příčinou byly:

- a) události přírodního charakteru – klimatické změny.
- b) omezená úživnost obývaného území,
- c) důvody ekonomické – hledání nových odbytíšť,
- d) náboženské důvody,
- e) mocenské ambice států.

Politická mapa světa je dynamicky měnící se struktura politického rozdělení světa.

Formování politické mapy současného světa

Obrázek č. 1: zdroj: http://www.mapa-sveta.info/images/big_svet_mapa.jpg

Dnes – se celá pevnina s výjimkou **Antarktidy** a také část moří Země rozděluje na **STÁTNÍ ÚTVARY**.

Samostatných států – **nezávislých** je téměř 200 (193 států světa) a kromě toho z dřívějších období přetrvává i několik desítek asi 40 nevelkých **závislých území**.

První státy v dějinách vznikaly již ve 4. tisíciletí před n.l. v oblastech s příznivými klimatickými podmínkami / Mezopotámie, Egypt, Indie, Čína/.

Utváření států v různých částech světa je **složitý historický proces**, který **závisí** na určité stupni vývoje společnosti v dané oblasti, na podmínkách přírodních, sociálních a vnějších okolnostech.

Jedním z prvních státních útvarů na našem území byla **VELKOMORAVSKÁ ŘÍŠE v 9. století n. l.**

Obrázek č. 2: zdroj:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Central_europe_9th_century.png

STÁT

Stát bývá definován jako forma **organizace lidské společnosti**, vyznačující se sdružením obyvatel určitého území v právní celek se svým státním územím a se svými občany.

Základními prvky státu jsou: území, obyvatelstvo, státní organizace.

Politická mapa států světa se **mění** v souvislosti s politickými změnami ve světě. K větším změnám došlo po obou světových válkách. Na začátku i v polovině století zaujímala značnou část souše politicky závislá území – **převážně kolonie**, v dnešní době na ní převládají **státy nezávislé**.

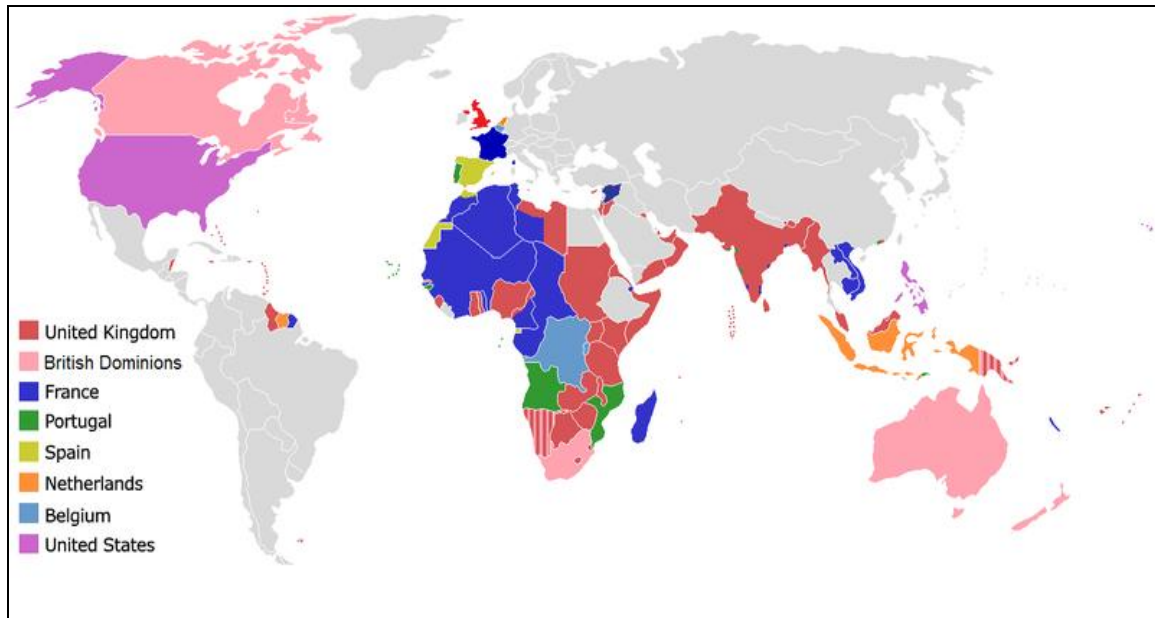
A) Nezávislý stát - forma organizace lidské společnosti, základní politická jednotka mající vlastní území, vládu, vymezené hranicemi, žádný jiný stát se nemůže vměšovat do jeho záležitostí, uzavírá smlouvy, jedná se o stát **suverénní, svrchovaný**.

Tyto státy musí splňovat **dva základní znaky**: **a) suverenitu – svrchovanost** – jde o neomezenou pravomoc státu vydávat a vymáhat zákony na svém území a právo uzavírat mezinárodní smlouvy **b) obecné mezinárodně právní uznání** – projevem právního uznání.

Nově vznikajícího nezávislého státu ze strany ostatních nezávislých států je obvykle

navázání **diplomatických styků**. Pokud jeden z těchto dvou znaků chybí, nelze jej považovat za skutečně nezávislý stát.

Nově vznikající nezávislé státy vznikaly především procesem **DEKOLONIZACE**, který znamenal ústup velmocí z koloniálních držav hlavně po 2.světové válce.

Obrázek č. 5: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Colonization_1945.png

V letech 1947 – 1990 získaly bývalé kolonie formální nezávislost a to buď **mírovou cestou** nebo **válečným úsilím**

Největší vzestup počtu nezávislých států je spojen s rozpadem koloniálního systému v Asii a v Africe, tento **proces dekolonizace** je vytváření nových států z bývalých kolonií. Politická mapa Evropy se změnila i na začátku 90. let rozpadem bývalého socialistického bloku. Tento proces osvobozování bývalých kolonií, probíhal v některých částech světa **klidnou cestou** – př. Britové předávali moc postupně domácím vládám. (Indie a většina britských držav).

V jiných částech byla dekolonizace spojena s **krvavými konflikty** – př. francouzské kolonie, dnešní Vietnam.

Po získání samostatnosti **dochází** v bývalých koloniích **ke krveprolití, k občanským, kmenovým nebo náboženským válkám**, popřípadě k dalšímu **dělení země na více států**.

Z dřívějšího období přetrvává několik desítek nevelkých **závislých území** (40), závisí na **způsobu jejich vymezení** jsou to:

a/ zbytky po kolonialismu,

b/ případy anexe nebo násilného připojení.

Nové nezávislé státy mohou také vzniknout:

a) odtržením od původních celistvých států – případ z roku 1993 se od Etiopie odtrhla Eritrea a vznikl nový nezávislý stát nebo,

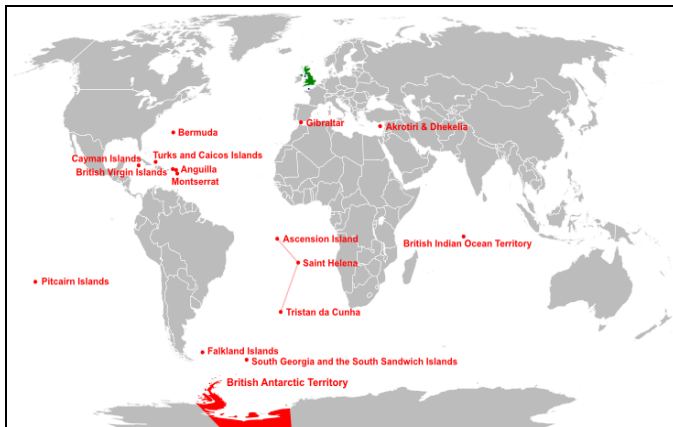
b) pokojným smluvním rozdělením nezávislého státu na dva nebo více nezávislých států – př. České a Slovenské republiky.

B) Závislá území – neuznává se pro ně označení státy, jedná se o zbytky koloniálních říší (**kolonie, protektoráty, zámořská území**), mají autonomii, samostatné orgány – vládu s právem řídit vnitřní záležitosti, zahraniční záležitosti a obranu zajišťuje mateřská země, **nemohou** uzavírat mezinárodní smlouvy.

Počet závislých území se stále zmenšuje. Počátkem roku **2002** bylo 42 závislých území s trvalým osídlením. Území byla obývána původním obyvatelstvem, zaměstnanci a vojenskými posádkami námořních a leteckých základen. Většina území nepožaduje prozatím získání nezávislosti. Jinak je tomu v případě Grónska, Nizozemských Antil, Nové Kaledonie a Francouzské Polynésie, kde existují vlivnější politické síly **usilující o státní suverenitu**.

Seznam závislých území - najdete na níže uvedené adrese
http://wikipedia.infostar.cz/1/li/list_of_dependent_territories.html

<http://www.zemepis.com/zu.php>

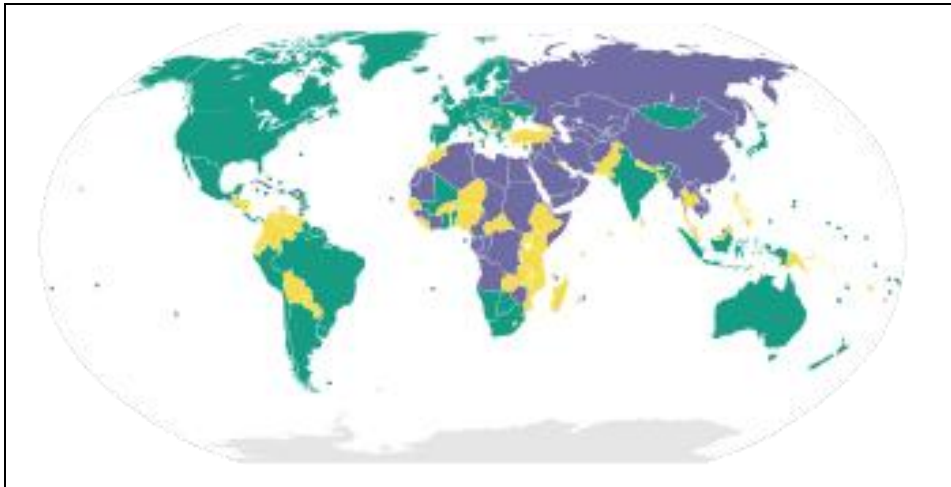

Obrázek 3: Zámořská území Velké Británie

zdroj:http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Location_of_the_BOTs.png

Při vzniku nových států, během **demokratizačního procesu** se hodnocením stupně **demokratické svobody** v jednotlivých zemích zabývá americká, nevládní, nezisková organizace **Freedom Hous**, která za svůj **cíl** prohlašuje **hájení demokracie**, **politické svobody** a **lidských práv**. Je známá pro své každoroční výroční zprávy, v nichž zveřejňuje hodnocení stupně demokratické svobody v jednotlivých zemích. Byla **založena** roku 1941 Wendellem Willkie a **Eleanor Rooseveltovou**.

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Freedom_House Další informace o této nevládní organizaci naleznete v tematickém celku Státní zřízení, formy vlády.... pod pojmem **Míra demokracie**.

Obrázek 4: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Freedom_House

Tato mapa vychází z výroční zprávy organizace Freedom House pro rok 2010. ■ svobodný ■ částečně svobodný ■ nesvobodný

C) Mezinárodní území - území pod společnou správou světového společenství

1.ANTARKTIDA

2. VOLNÉ MOŘE

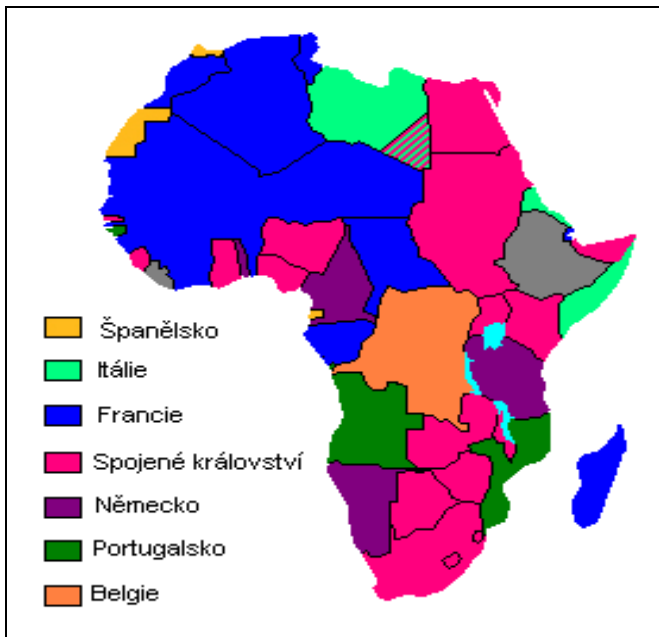
3.KOSMICKÝ PROSTOR

V průběhu 20. století došlo na politické mapě světa k podstatným změnám:

1. geopolitická změna – nejvíce změn na mapě Evropy došlo v souvislosti s **rozpadem Rakouska Uherska po 1. sv. válce** (jedna z největších změn na politické mapě světa). Vznikly **nové státy**: Československo, Rakousko, Maďarsko, Polsko a Jugoslávie. Na území Afriky a Asie **nezávislé státy téměř neexistovaly**.

2. geopolitická změna – **po 2. sv. válce** začal pozvolný **rozpad koloniální říše vlivem silícího osvobozenického hnutí**, rovněž i z důvodů ekonomických. Rozpad se projevil nejdříve v JV a J Asii - **první dekolonizační snahy již ve 40. letech**. V Africe tento proces probíhá od poloviny 50. let a vyvrcholil v průběhu roku **1960** - vzniklo 17 nových samostatných afrických států - **ROK AFRIKY** - „rok osvobození Afriky“.

Mapa Afriky v roce 1914

Obrázek č. 5: zdroj: <http://imrahil.prodejce.cz/afrika/foto/africacolony.png>

3. geopolitická změna - podobně jako v šedesátých letech nastal rozpad koloniálních říší, na přelomu **80. a 90. let 20. století** proběhl rozpad **bipolárního rozdělení světa** a rozdělení Evropy na dvě poloviny. Toto uspořádání vzniklo po 2. sv. válce jako svět dvou největších vítězných a navzájem soupeřících velmocí – **USA a SSSR**. Zánik bipolárního rozdělení světa měl za **následek změnu politické mapy Evropy** v posledním desetiletí 20. století. Vojenské, hospodářské a politické oslabení SSSR vedlo k **rozpadu** tzv. **socialistického tábora**. Byla rozpuštěna **RVHP a Varšavská smlouva**.

Mapa států, které podepsaly [Varšavskou smlouvu](#)

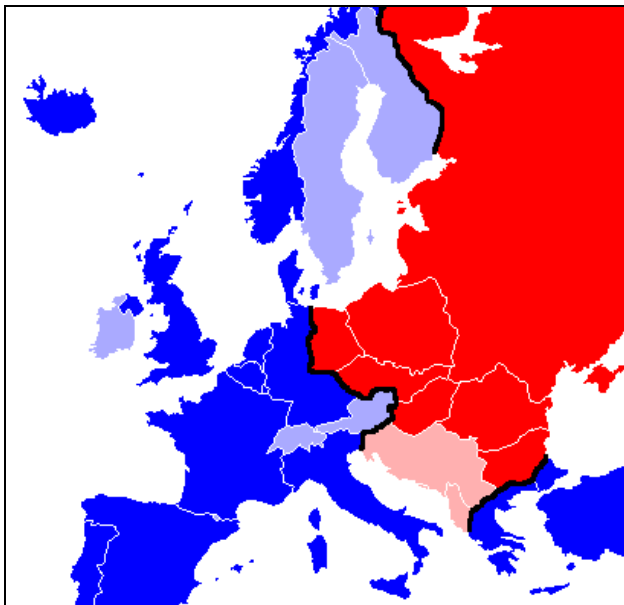
Obrázek č. 6: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Studen%C3%A1_v%C3%A1lka

Důsledkem politického uvolnění byly tyto události:

- a) Německo rozdělené od r. 1949 na dva státy se 3. 10. 1990 sjednotilo (NDR + NSR =SRN), **PÁD BERLÍNSKÉ ZDI** – symbol „Železné opony“
- b) naopak socialistické federace se rozpadly a zbavily se komunistické nadvlády
- c) 1.1. 1993 vznik **ČR a SR**
- d) 1991 **rozpad SSSR** na 15 nezávislých států
- e) 1991 počátek **rozpadu SFRJ**

V období **1969- 2008** dochází ke vzniku mnoha nových států nejen na mapě Evropy, ale i světa (sjednocení Jemenu, nezávislost Namibie - 1990, vznik státu Eritrea 1993, Palau 1994, osamostatnění Východního Timoru).

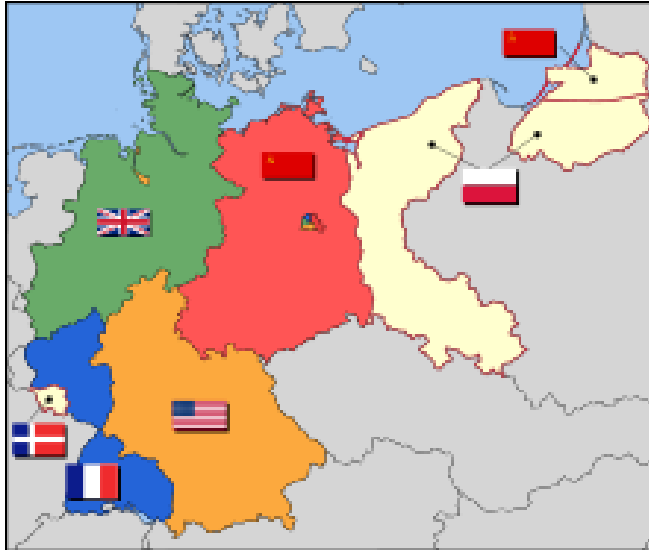
Politická mapa se mění v čase, mapu **Evropy** ovlivnila **STUDENÁ VÁLKA** – období napětí mezi **ZÁPADEM A VÝCHODEM**. Konec „studené války“, byl spojený s pádem komunistických režimů ve střední a východní Evropě. „**Železná opona**“, rozdělila Evropu v letech **1948 – 1989** – tvořily ji strážní věže, vzdáleny od sebe necelý kilometr, mezi nimi byly nataženy 3m vysoké drátěné ploty, opatřené na vrcholu dráty pod vysokým napětím. Autorem tohoto termínu byl **Winston Churchill**, kdy ve svém projevu upozornil na nebezpečí rozdělení evropského kontinentu a uzavření východní části Evropy **do sovětské sféry vlivu**

Obrázek č. 7: „Železná opona“ 1948 – 1989
zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:EiserneVorhang.png>

Po 2. sv. válce bylo poražené Německo rozděleno vítěznými mocnostmi na **4 okupační zóny** – americkou, britskou, francouzskou a sovětskou. V roce 1949 vzniká na území zón britské, francouzské a americké **BRD = NSR** a ze zóny sovětské pak **DDR = NDR**.

Berlínská zeď, postavená 13. srpna 1961, byla nejznámějším symbolem studené války, rozdělení Berlína, Německa a Evropy. Po skončení války bylo Německo na základě Jaltské dohody rozděleno do čtyř okupačních zón, Berlín pak do čtyř sektorů. Postupně dochází ke zvyšování napětí mezi mocenskými bloky.

Obrázek č. 8: zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map-Germany-1945.svg>

23. června 1948 dochází k [blokádě západních sektorů Berlína](#), trvající téměř jeden rok. 23. května 1949 je na území západních okupačních zón založena [Německá spolková republika](#). 7. října 1949 je jako reakce na vyhlášení SRN založena [Německá demokratická republika](#), sovětský sektor Berlína se stává jejím hlavním městem. Těmito událostmi je rozdělení města fixováno politicky. V Berlíně platí i nadále čtyřmocenský status, což v praxi nemá žádného významu. Berlín je novou SRN jen s malými výjimkami považován za spolkovou zemi. Velký význam zde hraje skutečnost, že v době 1949 až [1961](#) území NDR opustily téměř tři miliony obyvatel, z velké části odborníci s dobrým vzděláním; většina se rozhodla opustit NDR přes Berlín, kde hranice probíhala středem města a nebyla tak snadno kontrolovatelná.

Obrázek č.9: zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Berlinermauer.jpg>

<http://www.euroskop.cz/759/sekce/pad-berlinske-zdi-9--10-listopadu-1989/> interaktivní mapy

Pád Berlínské zdi se odehrává stejně překvapivě jako její stavba.

http://zpravy.idnes.cz/jak-se-berlin-roku-1989-stal-rodistem-nynejsi-moderni-asie-p2n-/kavarna.aspx?c=A091105_133550_kavarna_bos

Politická mapa světa prodělala v uplynulém půl století **obrovské změny** – od roku 1950 do konce 20. století vzniklo téměř **120** nových státních útvarů – dekolonizací nebo rozpadem některých států.

OSN usiluje v souladu s přáním velmocí o **stabilizaci** stávajícího politicko administrativního členění současného světa a **nepřeje** již vzniku nových států.

Na počátku **21. století** nastávají na politické mapě světa **dvě základní změny**. První je postupné **prosazení se USA** jako jediné světové velmoci, což vede ke vzniku **unipolárního rozdělení světa** – mimořádně nadřazená, ale i zodpovědná role USA v dnešním světě.

Druhou změnou jsou **teroristické útoky** na tuto velmoc, vedené extrémními skupinami. **Ty vyvrcholily** útokem na mrakodrapy světového obchodního centra **11.zář 2001** v New Yorku.

Byly příčinou vytváření zcela nových přístupů v mezinárodní politice – př. vojenský **zásah v Afgánistánu, obsazení Iráku** armádami USA a Velké Británie bez schválení OSN, ruská armáda řešila problémy v **Čečensku** bez výrazné odezvy ve světě.

Nevyřešenou otázkou zůstává, jak by měl být **budoucí svět stabilizován**, a jak toho dosáhnout. Většina velmocí se nechce smířit s vedoucí úlohou USA, lze tedy předpokládat, nebudou snahy vytvořit takové mezistátní politické moci, aby svět budoucnosti nebyl unipolární, ale **multipolární** – měl by mít více kontrolujících se mocností schopných udržet mezinárodní pořádek a stabilizoval i hospodářský rozvoj, bez něhož mírový vývoj není možný.

Dominance USA se zmenšuje a začíná se formovat **nový světový řád**, který patrně opět získá znaky **multipolarity** – ve světě lze vysledovat **čtyři hlavní potenciální velmoci Rusko**, které v současnosti není v příliš dobré situaci, přesto disponuje ohromným vojenským komplexem a také obrovským nerostným bohatstvím. **Evropa** posiluje geopolitický význam a pokračuje integrace a unifikace – EHS → ES → EU. **Čína** zejména východní provincie tohoto státu v současnosti zažívají ohromný ekonomický růst a **USA**.

Politická mapa světa se v průběhu dvacátého století výrazným způsobem **měníla**. V roce **1900** existovalo na světě pouze **46** nezávislých států. Jedním z nejmladších států světa je africký stát **JIŽNÍ SÚDÁN**, který vznikl v červenci roku 2011. Jedná se o 54. africký stát.

Na světě je nyní **194** mezinárodně uznávaných suverénních států (**193 členů OSN a Vatikán**) a další asi desítka států, z nichž **některé vyhlásily nezávislost**, většinou ale **nejsou plně mezinárodně uznávané** (například Palestina, Severní Kypr, Saharská arabská demokratická republika, Somaliland či Kosovo, které vyhlásilo nezávislost jako poslední takový stát v únoru 2008). Posledním uznávaným nezávislým státem se stala v červnu 2006 Černá Hora a v červenci 2011 v Africe **Jižní Súdán**.

Některé africké státy se nyní bojí, že by se secesionistické tendence mohly ze Súdánu přenést i do jejich zemí; jednalo by se nejspíš o aspirace například Západní Sahary, ropné oblasti Cabinda v Angole, tuarézských regionů na severu Mali či Nigeru nebo oblasti Casamance v Senegalu. Súdán byl navíc dosud vnímán jako osa afrického rozdělení na arabsko-muslimský sever a subsaharský černošský jih. Rozdělení Súdánu by mohlo vést k dalšímu dělení na této ose, další se obávají požadavků na autonomii z jiných částí Súdánu, například z Dárfúru či východu země.

Údaje o novém státě Jižní Súdán najdete na této adrese:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ji%C5%BEn%C3%AD_S%C3%BAd%C3%A1n

<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/jizni-sudan-se-stal-194-nezavislym-statem/660936>

Obrázek č.10: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_Abyei_Area_en.png

Súdán byl dosud jako největší africká země (2,505.813 km²) na desátém místě v celosvětovém pořadí zemí podle velikosti. Po oddělení **Jižního Súdánu**, který měří asi **640.000 km²**, se severní Súdán co do rozlohy zařadil na 15. místo na světě a africký primát podle velikosti převzalo Alžírsko. **Název státu - Republika Jižní Súdán**

Jedná se o vnitrozemský stát ve východní Africe s rozlohou asi **640.000 km²** (o něco větší než například Francie; asi čtvrtina rozlohy dosavadního Súdánu). Jedna z nejméně rozvinutých zemí světa, kde ekonomiku by měly táhnout velké zásoby ropy a utanu

Hlavní město **Juba** leží ve Středním rovníkovém státě **Počet obyvatel je** odhadován na **7,5 – 9,7 milionů**. Úřední řečí je angličtina.

Administrativní dělení: 10 států (v závorce správní středisko) - Střední rovníkový stát (Juba), Východní rovníkový stát (Torit), Západní rovníkový stát (Yambio), Jezera (Rumbek), Západní Bahr al-Ghazál (Wau), Severní Bahr al-Ghazál (Aweil), Warrap (Kuajok), Jonglei (Bor), Jednota (Bentiu) a Horní Nil (Malakal)

Použité zdroje:

BIČÍK, Ivan a Bohumír JANSKÝ. *Příroda a lidé Země: Učebnice zeměpisu pro střední školy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2001. ISBN 80-86034-45-3.

DEMEK, Jaromír, Vít VOŽENÍLEK a Miroslav VYSOUDIL. *Geografie pro střední školy I: Fyzickogeografická část*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 1997. ISBN 80-85937-73-5.

BIČÍK, Ivan, Vladimír BAAR, Zdeněk ČERMÁK, Václav FRAJER a Radim PERLÍN. *Hospodářský zeměpis: globální geografické aspekty světového hospodářství*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2003. ISBN 80-86034-52-6.

VALENTA, Václav a Alois MICHÁLEK. *Současný svět: Učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 1998. ISBN 80-86034-21-6.

SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis na dlani*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1.

KRÁL, Václav. *Fyzická geografie Evropy*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0684-2.

PLUSKAL, Miroslav, Petr BRADÁČ, Petr KRAUS a Marie KRAUSOVÁ. *Zeměpis pro 8.ročník: Společenské složky krajiny, Politická mapa světa*. Praha: Nakladatelství Alter, 2003. ISBN 80-7245-049-2.

SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis: Ilustrovaný přehled středoškolského zeměpisu*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1

Odkazy:

Soubor:Colonization 1945.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Colonization_1945.png

Soubor:Location of the BOTs.png. In: . *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Location_of_the_BOTs.png

Soubor:2010 Freedom House world map.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:2010_Freedom_House_world_map.svg

Afrika rozdělená kolonisty. In: [online]. 2012/06/10. [cit. 2012-06-28]. Dostupné z: <http://www.imrahil.prodejce.cz/afrika/historie.html>

Soubor:Map of Warsaw Pact countries.png. In: [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_Warsaw_Pact_countries.png

Soubor:EiserneVorhang.png. In: EISERNEVORHANG.PNG: MSCHLINDWEIN. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2009-05-24. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-28]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:EiserneVorhang.png>

Soubor:Map-Germany-1945.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map-Germany-1945.svg>

Soubor:Berlinermauer.jpg. In: NOIR. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Berlinermauer.jpg>

Soubor:Map of Abyei Area en.png. In: AFRICA LOCATION MAP.SVG. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_Abyei_Area_en.png

Soubor:Central europe 9th century.png. In: TANKRED. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-28]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Central_europe_9th_century.png
Mapa světa. In: [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://www.mapa-sveta.info/mapa-sveta>